

หน่วยการเรียนรู้ที่ 1

หลักสูตรภาพความปลอดภัย
และสิ่งแวดล้อม

สาระการเรียนรู้

1. หลักอาชีวอนามัย
2. ความปลอดภัยในการปฏิบัติงานอาชีพ
3. หลักการของความปลอดภัย
4. การส่งเสริมความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน
5. แนวทางในการส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร
6. ประโยชน์ของการอาชีวอนามัย

1

หลักอาชีพอนามัย

อาชีวอนามัย (OCCUPATIONAL HEALTH)

เป็นศาสตร์หนึ่งที่เกี่ยวข้องกับการดูแลสุขภาพอนามัยของผู้ประกอบอาชีพ ป้องกันไม่ให้ผู้ประกอบอาชีพได้รับอันตรายระหว่างปฏิบัติงาน หรือต้องการให้ผู้ประกอบอาชีพเกิดความปลอดภัยสูงสุด และประกอบอาชีพ การเลี้ยงชีพ หรือประกอบอาชีพทุกสาขาสุขภาพ ความไม่มีโรค ความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้ประกอบอาชีพ

อาชีวอนามัย

อาชีว: หมายถึง การประกอบอาชีพ การเลี้ยงชีพ หรือการประกอบอาชีพทุกสาขา

อนามัย: หมายถึง สุขภาพ ความไม่มีโรค ความสมบูรณ์ทั้งทางร่างกายและจิตใจของผู้ประกอบอาชีพ

สรุปความหมาย

หมายถึง งานที่เกี่ยวกับการส่งเสริม ควบคุม ดูแลป้องกันโรค ป้องกันอุบัติเหตุ และดำรงรักษาสุขภาพอนามัยของผู้ประกอบอาชีพ

องค์การแรงงานระหว่างประเทศ (INTERNATIONAL LABOUR ORGANIZATION: ILO)

“อาชีพอนามัย หมายถึง งานที่เกี่ยวข้องกับการส่งเสริม บำรุงไว้ซึ่งสุขภาพกาย สุขภาพใจ และสังคมที่ดีของผู้ประกอบอาชีพทั้งมวล”

5. การปรับงานและคนให้มีความเหมาะสม (Adaptation): ปรับสภาพชิ้นงานให้สอดคล้องเหมาะสมกับผู้ประกอบอาชีพ โดยคำนึงถึงสภาพสรีรวิทยาและพื้นฐานทางจิตใจ

1. การป้องกัน (Prevention): ป้องกันมิให้ผู้ประกอบอาชีพมีสุขภาพเสื่อมโทรมหรือผิดปกติที่เกิดจากสภาพการทำงาน

ขอบข่ายและลักษณะของงานอาชีวอนามัย

4. การจัดการทำงาน (Placing): จัดสภาพแวดล้อมในการทำงานให้มีสภาพเหมาะสมกับความต้องการและขีดความสามารถของร่างกาย

2. การส่งเสริม (Promotion): เกี่ยวข้องกับการส่งเสริมให้ผู้ประกอบอาชีพมีสุขภาพกายและสุขภาพจิตใจที่แข็งแรงตลอดจนมีความเป็นอยู่ที่ดี

3. การปกป้องคุ้มครอง (Protection): ดำเนินการปกป้องคุ้มครองผู้ประกอบอาชีพ มิให้มีการทำงานที่เสี่ยงต่ออันตรายจนเป็นสาเหตุให้เกิดโรคภัยไข้เจ็บ

2

ความปลอดภัยในการ ปฏิบัติงานอาชีพ

ความปลอดภัยในการปฏิบัติงาน (OCCUPATIONAL SAFETY AND HEALTH)

- เป็นการจัดสภาพการทำงานอย่างเหมาะสม
- ไม่เสี่ยงต่อการเกิดอันตรายจากเทคโนโลยี เครื่องจักร หรือมลพิษต่อผู้ปฏิบัติงาน
- ไม่ทำให้การผลิตสินค้าหยุดชะงัก

ความปลอดภัยในการทำงานเป็นหัวใจสำคัญของการปฏิบัติงาน หากมีการจัดสภาพการทำงานอย่างปลอดภัย จะส่งผลดีต่อทั้งตัวผู้ปฏิบัติงานและประสิทธิภาพของงานโดยรวม

อุบัติเหตุ (ACCIDENT)

- เป็นเหตุการณ์ที่เกิดขึ้นโดยไม่คาดคิด
- เมื่อเกิดขึ้นแล้วมีผลกระทบต่อทรัพย์สินหรือการบาดเจ็บ
- ผู้ปฏิบัติงานต้องมีความระมัดระวัง โดยเฉพาะการก่อสร้าง การผลิตโดยเครื่องจักร หากไม่รัดกุมพอ อาจทำให้เกิดความเสียหายต่อทรัพย์สินและบุคคล

ตัวการสำคัญที่จะก่อให้เกิดอุบัติเหตุมี 3 ประการ

บุคคล

คือ ผู้ปฏิบัติงาน ซึ่งเป็น
ตัวการหลักของการเกิด
อุบัติเหตุ จากสถิติพบว่า
ส่วนใหญ่เกิดจากการกระทำ
ที่ไม่ปลอดภัยของผู้
ปฏิบัติงาน ที่ขาดความรู้
ความเข้าใจประสบการณ์
และความประมาท

สภาพแวดล้อม

สภาพแวดล้อมในการ
ทำงานที่เต็มไปด้วยอันตราย
ต่างๆ เช่น อากาศถ่ายเทไม่
สะดวก การวางผัง

เครื่องมือ/เครื่องจักร

อุปกรณ์ที่ใช้ในการ
ทำงานเก่า หรือเสื่อม
คุณภาพ เครื่องมือขาด
ประสิทธิภาพ การจัดเก็บ
สารเคมีหรือวัตถุมีพิษไม่
ถูกวิธี เครื่องป้องกัน
อันตราย

สาเหตุจากการกระทำที่ไม่ปลอดภัย (UNSAFE ACTS)

1. การกระทำที่ขาดความรู้ ความชำนาญ
2. การไม่ปฏิบัติตามกฎระเบียบความปลอดภัย
3. ไม่ใช้อุปกรณ์ป้องกันส่วนบุคคล (PPE)
4. การทำงานด้วยความประมาท พลังเพลอ และเหม่อลอย
5. ใช้เครื่องมือผิดประเภท หรือไม่เหมาะสม
6. การมีเจตนาหลีกเลี่ยงขั้นตอน หรือมาตรฐานเพื่อความสะดวกรวดเร็ว จึงทำงานอย่างรีบร้อน
7. สภาพร่างกายและจิตใจที่ไม่พร้อม

สภาพการทำงานที่ไม่ปลอดภัย (UNSAFE CONDITIONS)

1. การวางผังและสถานที่ทำงานไม่ถูกลักษณะการจัดเก็บ
2. เครื่องจักรหรือเครื่องมือมีสภาพเก่า เสีย หรือชำรุดเสื่อมคุณภาพ
3. พื้นี่ทำงานสกปรก มีเศษขยะ เศษวัสดุ น้ำมัน
4. ส่วนที่เป็นอันตราย หรือส่วนที่เครื่องจักรทำงาน ไม่มีเครื่องป้องกัน
5. สิ่งแวดล้อมที่ไม่ปลอดภัย เช่น เสียงดัง มีฝุ่นละออง

ผลกระทบที่เกิดจากความไม่ปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

ผู้ประสบอุบัติเหตุและครอบครัว

เป็นผู้ที่ได้รับผลกระทบโดยตรง ได้รับบาดเจ็บ หรือบางรายอาจเสียชีวิต เสียเวลาและค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล เสียอวัยวะจนคุณภาพชีวิตโอกาสในการก้าวหน้าในหน้าที่การงาน

ผลกระทบที่เกิดจากความไม่ปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

เพื่อนร่วมงาน

เกิดการเสียขวัญและเสียกำลังใจในการทำงาน เกิดความหุดหู่ ส่งผลให้ประสิทธิภาพในการทำงานลดลง ซึ่งมีผลกระทบโดยตรงต่อองค์กร

ผลกระทบที่เกิดจากความไม่ปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

หัวหน้างาน

หัวหน้าระดับต่าง ๆ หัวหน้ากะ หัวหน้าแผนก หรือผู้บริหารระดับต้นที่มีหน้าที่ในการควบคุมดูแลพนักงาน ให้ทำการผลิต หรือทำงานตามแผนที่วางไว้ เมื่อเกิดอุบัติเหตุขึ้นถือเป็นความบกพร่องในการควบคุมพนักงาน ต้องเสียเวลาในการสอบสวน การวิเคราะห์

ผลกระทบที่เกิดจากความไม่ปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

สถานประกอบการ/นายจ้าง

ได้รับผลกระทบ ได้แก่ ผลผลิตจากการทำงานลดลง เสียค่าใช้จ่ายสูงขึ้น เช่น ค่าใช้จ่ายในการรักษาพยาบาล เงินชดเชย ค่าวัสดุ ค่าซ่อมแซม เครื่องจักร หรืออาจรวมถึงค่าปรับที่เกิดจากการส่งงานล่าช้า ทำให้ผลกำไรลดลงหรือเกิดการขาดทุนได้

ผลกระทบที่เกิดจากความไม่ปลอดภัยในการปฏิบัติงาน

สังคมและประเทศชาติ

อุบัติเหตุร้ายแรงที่เกิดขึ้นในประเทศ ส่งผลกระทบต่อสังคม และประเทศชาติ ประชาชนเสียชีวิตและกำลังใจ รัฐบาลต้องมีภาระดูแลช่วยเหลือคนงานที่เกิดอุบัติเหตุและคนงานที่ไร้สมรรถภาพในการปฏิบัติงาน ก่อให้เกิดการสูญเสียด้านเศรษฐกิจ

ความสูญเสียจากการเกิดอุบัติเหตุ

แบ่งออกเป็น 2 ประเภท

ใหญ่ ๆ คือ

1. ความสูญเสียทางตรง

คือ ค่าใช้จ่ายที่จ่ายไปจริงและเกี่ยวข้องกับผู้ประสบอุบัติเหตุโดยตรง ซึ่งสามารถคำนวณเป็นตัวเงินได้ชัดเจน ได้แก่

1. ค่ารักษาพยาบาล
2. เงินทดแทน/เงินชดเชย
3. ค่าทำศพ/ค่าทำขวัญ
4. ค่าประกันชีวิต

2. ความสูญเสียทางอ้อม

คือ ค่าใช้จ่ายอื่นๆ นอกเหนือจากค่าใช้จ่ายจากความสูญเสียทางตรง เช่น

1. การสูญเสียเวลาทำงานของผู้บาดเจ็บ
2. ค่าใช้จ่ายในการซ่อมแซมเครื่องจักร
เครื่องมือ

3

หลักการของความ ปลอดภัย

การดำเนินการด้านความปลอดภัย

1. ด้านเศรษฐกิจ (Economic)

เป็นการจัดการด้านความปลอดภัยอย่างมีประสิทธิภาพ เพื่อไม่ให้เกิดผลกระทบด้านลบ และช่วยลดความสูญเสียทางเศรษฐกิจ

2. ด้านกฎหมาย (Law)

กฎหมายการชดเชยแรงงาน เป็นข้อบังคับที่สถานประกอบการต้องปฏิบัติตามเป็นกฎหมายที่มีผลดีทั้งต่อ ผู้ปฏิบัติงาน (ได้รับสิทธิคุ้มครอง) และเจ้าของกิจการ

3. ด้านจริยธรรม (Ethics)

การสร้างความปลอดภัยในการทำงานควรดูแลความปลอดภัยเพราะเป็นสิ่งที่จะต้องทำตามหลักมนุษยธรรม ทำให้คนงานมีกำลังใจในการทำงาน

แนวทางการส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร

01

การผสมผสาน นำกิจกรรมการส่งเสริมความปลอดภัยเข้าไปเป็นส่วนหนึ่งของระบบการบริหารจัดการหลักขององค์กร

02

การควบคุมความสูญเสีย ให้ความสำคัญกับข้อมูลข่าวสารด้านสาเหตุของอุบัติเหตุ เพื่อวางแผนป้องกัน

03

การกำหนดเป้าหมาย กำหนดเป้าหมายการส่งเสริมความปลอดภัยที่ชัดเจนและเฉพาะเจาะจง

04

ความหลากหลายของสื่อ: เพิ่มความเข้มข้นด้วยรูปแบบที่หลากหลาย เช่น จัดทำบอร์ดประชาสัมพันธ์ตามจุดต่างๆ

05

กิจกรรมรณรงค์: จัดกิจกรรมกระตุ้น เช่น กิจกรรม 5 ส. หรือการประกวดคำขวัญความปลอดภัย

06

เน้นเชิงบวก: เน้นกิจกรรมที่บอกว่า "ควรทำอะไร" (What to do) เพื่อให้เกิดความปลอดภัย มากกว่าการสั่งห้าม

แนวทางการส่งเสริมความปลอดภัยในองค์กร

07

การควบคุมเฉพาะจุด: ส่งเสริมความปลอดภัยในบริเวณที่ต้องการการควบคุมปัญหาเฉพาะจุดที่มีความเสี่ยงสูง

09

การมีส่วนร่วม: ยึดหลักการป้องกันผ่านการสื่อสารที่มีประสิทธิภาพและการให้พนักงานมีส่วนร่วมเพื่อเพิ่มแรงจูงใจ

08

การมุ่งเน้นปัญหาหลัก: เน้นการแก้ไขและป้องกันในประเด็นที่เป็น "วิกฤต" หรือมีโอกาสเกิดความสูญเสียรุนแรง

10

การประเมินผล: มีการติดตามและประเมินผลการส่งเสริมความปลอดภัยอย่างสม่ำเสมอ

4

ประโยชน์ของการจัดการอาชีพ อนามัยและความปลอดภัย

ประโยชน์ของการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

1

พนักงานมี คุณภาพชีวิตที่ดีขึ้น

เมื่อสภาพแวดล้อม
ปลอดภัย พนักงาน
จะมีความมั่นใจ ลด
ความวิตกกังวล และ
มีสุขภาพจิตดีในการ
ทำงาน

2

ผลผลิตเพิ่มขึ้น

เมื่อไม่มีอุบัติเหตุ
กระบวนการผลิต
ดำเนินไปได้อย่างต่อ
เนื่อง พนักงาน
ทำงานได้อย่างเต็ม
ประสิทธิภาพ ส่งผล
ให้ยอดผลิตโดยรวม
สูงขึ้น

3

ค่าใช้จ่ายลดลง

ลดงบประมาณที่ต้อง
เสียไปกับความสูญ
เสียทางตรงและทาง
อ้อม เช่น ค่ารักษา
พยาบาล ค่าซ่อมแซม
และค่าเงินทดแทน

4

ผลกำไร เพิ่มมากขึ้น

เมื่อค่าใช้จ่ายลดลง
และต้นทุนการผลิต
ต่ำลง ย่อมส่งผลให้
องค์กรได้รับผลกำไร
สุทธิที่มากขึ้น

ประโยชน์ของการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย

5

ภาพลักษณ์ขององค์กรดีขึ้น

องค์กรที่มีระบบความปลอดภัยที่ดีจะได้รับความเชื่อถือจากลูกค้า คู่ค้า และสังคม ทำให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน

6

ภาพลักษณ์ขององค์กรดีขึ้น

องค์กรที่มีระบบความปลอดภัยที่ดีจะได้รับความเชื่อถือจากลูกค้า คู่ค้า และสังคม ทำให้เป็นที่ต้องการของตลาดแรงงาน

7

เศรษฐกิจของประเทศชาติโดยรวมดีขึ้น

เมื่อทุกองค์กรมีอุบัติเหตุ น้อยลง รัฐบาลไม่ต้องแบกรับภาระการดูแลผู้พิการ และสร้างความเชื่อมั่นให้นักลงทุนต่างชาติเข้ามาลงทุนในประเทศ